Lietas arhīva Nr. AA43-0367-25/19
ECLI:LV:ADAT:2025:0314.A420241223.10.S

**SPRIEDUMS**
**Latvijas tautas vārdā**

Rīgā 2025.gada 14.martā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā: tiesnese referente Karina Krastiņa, tiesneses Inga Juhņeviča-Knoka un Sanita Kanenberga

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru viņam tiktu piešķirts garantētā minimālā ienākuma pabalsts, mājokļa pabalsts un pabalsts veselības aprūpei (kompensējamo medikamentu nekompensējamās daļas apmaksai) par laiku no 2023.gada 1.septembra līdz 30.novembrim, izdošanu, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2024.gada 6.jūnija spriedumu.

## Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. A/ /datums/vērsās Rīgas Sociālajā dienestā (turpmāk – dienests) ar iesniegumu, lūdzot piešķirt viņam citstarp garantētā minimālā ienākuma (turpmāk – GMI) pabalstu, mājokļa pabalstu un pabalstu veselības aprūpei (kompensējamo medikamentu nekompensējamās daļas apmaksai) par laiku no 2023.gada 1.septembra līdz 30.novembrim.

Ar dienesta 2023.gada 28.septembra lēmumu Nr.RSD-23-115529-ls pieteicējam atteikta lūgto pabalstu piešķiršana (turpmāk – sākotnējais lēmums).

Nepiekrītot sākotnējam lēmums, pieteicējs to apstrīdēja.

[2] Ar Rīgas domes Labklājības departamenta (turpmāk – departaments) 2023.gada 31.oktobra lēmumu Nr.DL-23-546-ap (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) sākotnējais lēmums atstāts negrozīts.

Pārsūdzētajā lēmumā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[2.1] Lai persona darbspējīgā vecumā pretendētu uz sociālajiem pabalstiem, tai ir pienākums aktīvi iesaistīties savas sociālās situācijas uzlabošanā un tai ir jāvienojas par tiesību aktos noteikto līdzdarbības pienākumu izpildi. Pieteicēja gadījumā sociālā darbinieka identificētā problēma ir ilgstoši nerisināts nodarbinātības jautājums, kā rezultātā pieteicējam nav vai trūkst līdzekļu pamatvajadzību nodrošināšanai, un šo problēmu viņš izvēlas risināt, vēršoties pašvaldībā pēc sociālās palīdzības.

[2.2] Pieteicējs neparakstīja vienošanos par līdzdarbības pienākumiem, jo nepiekrita tajā ietvertajiem pienākumiem. Pieteicējam netiek izvirzīti prettiesiski, neizpildāmi un nepamatoti uzdevumi.

[2.3] Pieteicējam ilgstošā laika periodā ir mazi ienākumi vai to nav vispār, bet pieteicējs, apzinoties to, tomēr ir uzņēmies saistības īrēt saviem ienākumiem neatbilstoši lielu dzīvesvietu un, pretēji dienesta ieteikumiem, ilgstoši atsakās rīkoties, lai samazinātu izdevumus, kas saistīti ar dzīvokļa īres un komunālo pakalpojumu izmaksām. Dienestam atbilstoši normatīvo aktu nosacījumiem nav tiesību aprēķināt pieteicējam mājokļa pabalstu par visu tā platību (48,2 m²).

[2.4] Pieteicējs ilgstoši nestrādā algotu darbu, kas viņam jau vairākus gadus ir noteikts par līdzdarbības pienākumu, ko pieteicējs nevēlas veikt. Pieteicējs arī atsakas uzrādīt dienestam viņa izglītību un kvalifikāciju apliecinošus dokumentus, kas nepieciešami pieteicējam piemērotu vakanču atlasei.

[2.5] Tādējādi pieteicējs, nepieliekot pūles savu finansiālo problēmu risināšanā, vēlas gūt labumu no pašvaldības sociālās palīdzības veidā, kā arī, būdams darbspējīgā vecumā, aktīvi nemeklē algota darba iespējas un arī dienesta prasības vēlas pildīt formāli, mēģinot iegūt tiesības saņemt sociālo palīdzību.

Tā kā pieteicējs nav piekritis pildīt sociālās palīdzības saņēmējam normatīvajos aktos noteiktos pienākumus, viņam pamatoti atteikts piešķirt prasītos pabalstus.

[3] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru viņam tiktu piešķirts GMI pabalsts, mājokļa pabalsts un pabalsts veselības aprūpei (kompensējamo medikamentu nekompensējamās daļas apmaksai) par laiku no 2023.gada 1.septembra līdz 30.novembrim, izdošanu.

Pieteikumā un tā papildinājumā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[3.1] Vienošanās par līdzdarbības pienākumiem nav noslēgta dienesta vainas dēļ, jo tas izvirzījis pieteicējam tādus nosacījumus, kas pārsniedz Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteiktos pienākumus. Dienests atteicās pieņemt pieteicēja vienošanās projekta variantu, grozot atsevišķus vienošanās projekta punktus, tādējādi dienests atteicās

sadarboties ar pieteicēju.

[3.2] Dienestam neatkarīgi no dzīvokļa lieluma, īres un komunālo pakalpojumu izmaksu apjoma tos jākompensē. Dienests nedrīkst ierobežot personas tiesības brīvi izvēlēties sev piemērotu dzīvokli dzīvošanai vai pieprasīt īrēt dzīvojamās telpas, kuru platība nepārsniedz kādu noteiktu līmeni. Pieteicējs patstāvīgi meklē iespēju samazināt dzīvokļa īres izmaksas.

Tāpat dzīvokļa īpašnieks parasti pieprasa iemaksāt drošības naudu un īres maksu avansā par pirmo un pēdējo mēnesi, ko pieteicējs nevar samaksāt, jo viņam atteikts piešķirt mājokļa pabalstu. Ņemot vērā minēto, turpināt īrēt pašreizējo dzīvokli bija vienīgā iespēja dzīvot dzīvoklī ar normāliem dzīves apstākļiem.

Dienesta mērķis ir piespiest viņu uzņemties acīmredzami neiespējamu pienākumu.

[3.3] Pastāvīgi nesaņemot sociālo palīdzību, ir ierobežota pieteicēja pamatvajadzību apmierināšana. Pieteicējs nevar iegādāties nepieciešamās zāles, tāpat, nesaņemot sociālo palīdzību, pieteicējam tiek liegts apmaksāt dzīvokļa īri un komunālos pakalpojumus, par ko pieteicējam ir izveidojies ievērojams parāds.

[3.4] Pašvaldībai ir pienākums nodrošināt personai iespēju saņemt tās vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību, kamēr saglabājas objektīvi apstākļi, kuru dēļ mājsaimniecība saviem spēkiem nevar atrisināt vai uzlabot esošo situāciju. Dienests nesniedz pieteicējam sociālo palīdzību atbilstoši sociālā dienesta mērķiem un uzdevumiem, savus pienākumus pilda formāli.

[3.5] Pieteicēja sniegtā informācija par ienākumiem un citu personu sniegto materiālo atbalstu ir patiesa un pilnīga, viņam nav slēptu ienākumu un dienesta šaubas konkrētajā gadījumā nav pamatotas.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2024.gada 6.jūnija spriedumu pieteikums noraidīts.

Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Pieteicējs lietā lūdz piešķirt GMI pabalstu, mājokļa pabalstu un pabalstu veselības aprūpei (kompensējamo medikamentu nekompensējamās daļas apmaksai) par laika posmu no 2023.gada 1.septembra līdz 30.novembrim. Tādējādi lietā ir pārbaudāms tas, vai lietas faktiskajos apstākļos pastāv priekšnoteikumi pieteicēja prasītā sociālā labuma piešķiršanai.

[4.2] Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta pirmā daļa (šeit un turpmāk redakcijā, kas bija spēkā brīdī, kad pieteicējs vērsās dienestā) noteica, ka pamata sociālās palīdzības pabalsti ir: 1) GMI pabalsts – materiāls atbalsts naudas izteiksmē minimālo ikdienas izdevumu apmaksai; 2) mājokļa pabalsts – materiāls atbalsts ar mājokļa lietošanu saistīto izdevumu segšanai. Atbilstoši Rīgas domes 2021.gada 26.maija saistošo noteikumu Nr.49 "Par mājsaimniecības atzīšanu par trūcīgu vai maznodrošinātu un sociālās palīdzības pabalstiem Rīgas pilsētas pašvaldībā" 5.punktam pabalsts veselības aprūpei ir pabalsts atsevišķu izdevumu apmaksai.

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 32.pants noteic, ka sociālās palīdzības mērķis ir sniegt materiālu atbalstu zemu ienākumu mājsaimniecībām, lai nodrošinātu ienākumus garantētā minimālā ienākumu sliekšņa līmenī un segtu ar mājokļa lietošanu saistītos izdevumus, kā arī sniegt atbalstu atsevišķu izdevumu apmaksai un krīzes situācijās. Savukārt saskaņā ar šā likuma 1.panta 11.punktu pamatvajadzības ir ēdiens, apģērbs, mājoklis, veselības aprūpe, obligātā izglītība. Tātad likums tās atzīst par pamatvajadzībām. Savukārt sociālās palīdzības uzdevums ir uzņemties rūpes par grūtībās nonākušām ģimenēm un personām, palīdzot tām nodrošināt pamatvajadzības un sekmējot to iekļaušanos sabiedrībā, tikmēr, kamēr tās nav spējīgas par to parūpēties pašas (sk. *Satversmes tiesas 2020.gada 25.jūnija sprieduma lietā Nr.2019-24-03 18.punktu*).

[4.3] Līdzdarbības pienākumi savu sociālo tiesību īstenošanā noteikti likuma "Par sociālo drošību" 26.-30.pantā. Arī saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 5.panta pirmo daļu sociālo palīdzību klientam sniedz, pamatojoties uz viņa materiālo resursu — ienākumu un īpašuma – izvērtējumu, individuāli paredzot katra klienta līdzdarbību, izņemot krīzes situāciju.

Minētā likuma 7.pants noteic, ka klientam ir pienākums tostarp aktīvi iesaistīties savas problēmas risināšanā, pildot līdzdarbības pienākumus, tajā skaitā piedaloties sociālās rehabilitācijas pasākumos darba un sociālo prasmju saglabāšanai, atjaunošanai un apgūšanai (1.punkts); sniegt ziņas par sevi, sadarboties ar sociālo dienestu savas sociālās situācijas novērtēšanā un pildīt sociālā dienesta ieteikumus šīs situācijas uzlabošanai (2.punkts); aktīvi darboties, lai palielinātu savu pelnītspēju un ienākumus (3.punkts).

Atbilstoši Senāta judikatūrā nostiprinātām atziņām sociālā palīdzība balstās uz personas un tās ģimenes locekļu ienākumu un citu materiālo resursu (sociālās situācijas) izvērtēšanu. Lai iestāde varētu izvērtēt personas un tās ģimenes locekļu atbilstību sociālās palīdzības saņemšanai, sociālajās tiesībās ir paredzēta personas līdzdarbība savu sociālo tiesību īstenošanā. No personas līdzdarbības, tostarp sniegtās informācijas, ir atkarīga lietas virzība iestādē un arī iespēja izvērtēt, vai pastāv priekšnoteikumi personas prasītā labvēlīgā administratīvā akta izdošanai (sal. sk. *Senāta 2013.gada 25.februāra lēmuma Nr.SKA-317/2013 11.punktu*). Tātad sociālā palīdzība ir sniedzama tām personām, kurām tā ir objektīvi nepieciešama un šāda nepieciešamība ir izvērtēta, pārbaudot personas materiālos resursus. Šāda sistēma ietver arī pienākumu personai pašai meklēt risinājumus savu sociālo vajadzību apmierināšanai un cilvēka cienīgas dzīves nodrošināšanai. Ar sociālās palīdzības sistēmas darbības mērķi nekādi nav savienojama tāda personas rīcība, kas liedz noskaidrot patieso personas materiālo situāciju vai kas liecina, ka persona apzināti savu dzīves situāciju iekārto tā, lai atbilstu sociālās palīdzības saņēmēja statusam. Tātad sociālo pakalpojumu sistēmas izveides mērķis nav bijis ļaut personai izvēlēties starp to, vai pašai nodrošināt sev uzturu un cilvēka cienīgu dzīvi vai veidot savu dzīvi tikai uz valsts vai pašvaldības piešķirtajiem pabalstiem (*Senāta 2023.gada 15.marta sprieduma lietā Nr.A420285218, SKA-88/2023, 10.punkts*).

Ievērojot minēto, tiesa secināja, ka personai, kas vēlas saņemt vai saņem sociālos pakalpojumus, ir pašai jāiesaistās savas sociālās situācijas risināšanā. Tai ir ne tikai tiesības, bet arī pienākumi, tostarp līdzdarbības pienākums, kura nepildīšanas sekas regulē likuma "Par sociālo drošību" 32.pants.

[4.4] Likuma "Par sociālo drošību" 11.pants noteic, ka personai, kura saviem spēkiem nespēj nodrošināt sevi vai pārvarēt īpašas dzīves grūtības un kura nesaņem ne no viena cita pietiekamu palīdzību, ir tiesības uz personisku un materiālu palīdzību, kas atbilst tās vajadzībām, dod iespēju pašpalīdzībai un veicina tās iesaistīšanos sabiedrības dzīvē.

Ar dienesta 2023.gada 25.septembra lēmumu Nr.RSD-23-113176-ls pieteicējam par laika posmu no 2023.gada 1.septembra līdz 30.novembrim piešķirts trūcīgas mājsaimniecības statuss.

Minimālo ienākumu slieksni sociālās palīdzības sniegšanai noteikti Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33.pantā. Saskaņā ar minētā panta otro daļu garantēto minimālo ienākumu slieksnis ir 20 procenti no ienākumu mediānas (125 *euro*). Saskaņā ar šī panta piekto daļu GMI slieksnis pirmajai un vienīgajai personai mājsaimniecībā ir 125 *euro*.

Atbilstoši /datums/iesniegtajai iztikas līdzekļu deklarācijai pieteicējam nav ienākumu un pieteicējs pirmšķietami zemo ienākumu dēļ kvalificējas sociālās palīdzības saņemšanai.

Kā norāda Senāts, sociālā palīdzība ir sniedzama tikai situācijās, kad personām nav citas iespējas pašām nodrošināt savu pamatvajadzību apmierināšanu. Tādējādi sociālās palīdzības jautājuma risināšanā būtiskāk ir tas, vai personai faktiski ir iespējams uzlabot savus dzīves apstākļus un pašai nodrošināt savas pamatvajadzības (sal. *Senāta 2021.gada 8.marta rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SKA-607/202, ECLI A420274319, 14.punkts*). Valsts un pašvaldības pienākums palīdzēt personai pastāv tiktāl, ciktāl persona pati vai personas, kas var tai palīdzēt, nespēj personu pietiekami nodrošināt. Valsts un pašvaldības sniegtā sociālā palīdzība vienmēr ir tikai subsidiārs sociālā atbalsta avots. Tās vispirms ir pašas personas tiesības un reizē arī pienākums veidot savu dzīvi un labklājību (*Senāta 2011.gada 25.marta sprieduma lietā Nr.SKA-75/2011 (A42538108) 8.punkts*).

Tiesa konstatēja, ka pieteicējam atteikts piešķirt prasītos pabalstus tā iemesla dēļ, ka viņš nelīdzdarbojas savas problēmas risināšanā un, būdams darbspējīgā vecumā, ilgstoši izvairās no darba tiesiskajām attiecībām.

[4.5] Lietas materiālos atrodas divi vienošanās "Rīgas Sociālā dienesta klienta līdzdarbības pienākumi" projekti, lai risinātu algota darba trūkumu un nespēju patstāvīgi nodrošināt savas pamatvajadzības, lai risinātu līdzekļu trūkumu dzīvokļa izdevumiem un saglabātu dzīvojamo platību, kā arī lai uzlabotu sociālo funkcionēšanu, kuros tiek norādīti konkrēti veicamie uzdevumi (*lietas 26.-29.lapa*). Vienošanās 1.punktā uzdots turpināt sadarbību ar sociālo darbinieku, apmeklējot konsultācijas, līdz tiks atrisināta bezdarba problēma. Vienošanās 11.punktā uzdots īrēt dzīvojamās telpas, kuru platība nepārsniedz Ministru kabineta 2020.gada 17.decembra noteikumos Nr.809 "Noteikumi par mājsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu" (turpmāk – noteikumi Nr.809) vienas personas mājsaimniecībai noteikto mājokļa pabalsta aprēķināšanai platību. Vienošanās projektam pievienots pabalsta aprēķina GMI nodrošināšanai projekts, kurā norādīts, ka pabalsts tiek izmaksāts tikai tad, ja klients pilda savus līdzdarbības pienākumus.

Kā norādīts pārsūdzētajā lēmumā, lai varētu lemt par sociālās palīdzības piešķiršanu, dienests aicināja pieteicēju līdz 2023.gada 27.septembrim iepazīties ar vienošanās par līdzdarbības pienākumiem projektu un vērsties dienestā, lai to parakstītu.

2023.gada 22.septembrī pieteicējs informēja dienestu, ka vienošanai nepiekrīt un par nepamatotiem uzskata pienākumus: uzrādīt sociālajai darbiniecei iegūtās izglītības un kvalifikāciju apliecinošus dokumentus, sastādīto CV (dzīves gājuma aprakstu), kas nepieciešams algota darba meklēšanā, un noslēgt īres līgumu par mazāku dzīvojamo platību.

[4.6] Likuma "Par sociālo drošību" 9.pants noteic, ka katram ir tiesības uz pabalstu ar piemērota dzīvokļa nodrošināšanu saistīto izdevumu segšanai vai uz atvieglojumiem īres nomaksā saskaņā ar likumu. Saskaņā ar noteikumu Nr.809 pielikuma "Mājokļa pabalsta aprēķināšanai izmantojamās izdevumu pozīciju minimālās normas" 1.1.apakšpunktu, aprēķinot mājokļa pabalstu, izmanto šādas izdevumu pozīciju minimālās normas: mājokļa platība, kuru ņem vērā, apmaksājot izdevumus par dzīvojamo telpu īri, dzīvojamās mājas pārvaldīšanu un apkuri – no mājokļa kopējās platības – 32 $m^2$ vienai personai mājsaimniecībā.

Pieteicējs īrē dzīvokli /adrese A/, 48,2 $m^2$ platībā, turklāt atbilstoši SIA "Rīgas namu pārvaldnieks" izrakstītajam rēķinam par 2023.gada oktobri par dzīvokļa īres un komunālajiem pakalpojumiem izveidojies parāds (*lietas 18.lapa*). Līdz ar to dienestam atbilstoši normatīvo aktu nosacījumiem nav tiesību aprēķināt mājokļa pabalstu par visu tā platību (48,2 $m^2$). Tādējādi pārsūdzētajā lēmumā pamatoti norādīts, ka šāda pabalsta izmaksa būtu iespējams, ja pieteicējs īrētu vienistabas mājokli, istabu kopīpašnieku mājoklī vai mājokli ar kopējo platību līdz 32 $m^2$.

Tiesa no pieteicēja paskaidrojumiem tiesas sēdē neguva apstiprinājumu pieteicēja norādītajam par dzīvokļa meklēšanu īres un komunālo izmaksu samazināšanai. Līdz ar to pārsūdzētajā lēmumā pamatoti secināts, ka pieteicējs atsakās risināt minēto problēmu, kā rezultātā ilgstoši veidojas parāds par īri un komunālajiem pakalpojumiem. Turklāt vienošanās projektā ierakstītā forma "uzdod īrēt dzīvojamās telpas" arī nozīmē tūlītēju darbību, lai konkrētā termiņā nonāktu pie vēlamā rezultāta – platības ziņā mazākām dzīvojamām telpām. Pieteicēja piedāvātā redakcija "uzdod meklēt īrēt dzīvojamās telpas" tikai attaisnotu nedarīšanu.

Pieteicējam jau vairākkārt (piemēram, administratīvajā lietā Nr.A420222020, Nr.A420132721, Nr.A420156722, Nr.A420190321, Nr.A420265722, Nr.A420160723) norādīts, ka grūtībās nonākušai personai, kura vēlas saņemt sociālo palīdzību, ir ne tikai tiesības saņemt materiālu atbalstu, lai nodrošinātu savas pamatvajadzības, bet arī pienākumi, proti, darbspējīgai personai ir aktīvi jālīdzdarbojas savas esošās situācijas uzlabošanā (līdzdarbības pienākums). Ņemot vērā, ka pieteicējs ir darbspējīga persona, viņa pienākums ir rūpēties par savu labklājību.

[4.7] Pieteicējs atsaucas uz Latvijas Republikas Satversmes 106.pantu, ka ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties

nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai, un norāda, ka meklē darbu atbilstoši savai izglītībai, zināšanām un prasmēm – inženiera-mehāniķa kvalifikācijai. Gandrīz visi pieteicēja darba pieteikumi palika bez atbildes, vairākas atbildes no darba devējiem saņemtas bez uzaicinājuma uz interviju. Pieteicējam ir 59 gadi, ir vairākas hroniskas slimības, kuru ārstēšanai pastāvīgi jālieto medikamenti. Darbs, kas saistīts ar smagām fiziskām aktivitātēm, pieteicējam ir kontrindicēts. Lietā iesniegts ekrāna uzņēmums ar pieteicēja sūtītām elektroniskām vēstulēm darba devējiem, kuriem vakance ir vai nu mehāniķa, vai inženiera, vai montāžas vai cita veida tehniķa amatam (*lietas 98.-99.lapa*).

Vēstulēm redzams nosūtīšanas datums, bet nav redzams gads. No ekrāna stūrī redzamā datuma – ceturtdienas, 29.decembra, tiesa secināja, ka nosūtītās vēstules ir aplūkotas 2022.gada decembrī, taču attiecībā uz to nosūtīšanas datumu pierādījumu lietā nav. Tādejādi lietā nav ziņu, ka pieteicējs arī 2023.gadā pirms strīdus perioda aktīvi ir meklējis darbu. Interneta vietnēs aplūkojot vēstulēs norādīto darba devēju profilus, konstatējams, ka pieteicējs piesakās visplašākā spektra speciālistu amata vakancēm (inženieris analītisko laboratorijas iekārtu plānošanai un aprīkošanai; elektrotīklu, vājstrāvu un automatizācijas sistēmu projektēšana, ierīkošana un apkope; hidrotehnisko un civilo būvju celtniecības kvalitātes tehniķis; futūristisku kauju sistēmu mehāniķis; metāla izstrādājumu ražošanas inženieris uc.). Minēto vakanču spektrs ir tik plašs, ka rodas pamatotas šaubas, vai šādām prasmēm pieteicēja kvalifikācija vispār atbilst.

Līdz ar to tiesa atzina, ka vienošanās projektā pamatoti iekļauts uzdevums par izglītības dokumentu un CV uzrādīšanu, vai atbilstoši kvalifikācijai vispār darbs tiek meklēts. Iespējams, nepieciešama konsultācija CV pilnveidošanā. Tiesas vērtējumā pieteicējs atlasa tikai vakances ar vārdu "inženieris" vai "tehniķis" un formāli piesakās darbam bez vēlmes reāli strādāt. Turklāt izvēlētās vakances nebūt neliecina par darbu, kur nebūs nepieciešama fiziskā piepūle. Arī apstāklis, ka persona nevar strādāt smagu fizisku darbu vai arī tas, ka personai noteikta kāda saslimšana, nenozīmē, ka persona vispār nav darbspējīga.

Apkopojot minēto, tiesa secināja, ka pieteicēja argumenti, kādēļ viņš nevar izpildīt vienošanos par līdzdarbību un atrast un strādāt algotu darbu, ir vispārīgi, kā arī nepierāda, ka viņš ir veicis darbības līdzdarbības pienākuma izpildei, un pastāvēja objektīvi šķēršļi, kas tieši pieteicējam liedza uzlabot finansiālo stāvokli.

Tiesa no lietā esošajiem pierādījumiem nekonstatēja, ka pieteicējs būtu izrādījis pietiekamu interesi un pašiniciatīvu savas finansiālās situācijas uzlabošanai, aktīvi iesaistījies savu problēmu risināšanā, pildot līdzdarbības pienākumus, un aktīvi darbojies, lai palielinātu savu pelnītspēju un ienākumus. Personai pašai ir aktīvi jālīdzdarbojas administratīvajā procesā un jāsniedz iestādei un tiesai lēmuma pieņemšanai nepieciešamās ziņas. Līdzdarbošanās administratīvajā procesā ir paša pieteicēja interesēs, un līdzdarbības pienākuma izpilde var mainīt lietas iznākumu (sk. *Senāta 2018.gada 5.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-26/2018 9.punktu*). Tiesa nekonstatēja arī diskriminācijas un atšķirīgas attieksmes aizlieguma pārkāpumu, jo primāri pašas personas atbildība ir rūpēties par to, lai nodrošinātu sev tādu dzīvi, kas atbilst cilvēka cieņai, un tikai tad, ja persona to nespēj, valsts rūpējas par šo personu. Valsts nevar pilnībā uzņemties rūpes par personas sociālajām un ekonomiskajām vajadzībām (sal. sk. *Satversmes tiesas 2006.gada 11.decembra sprieduma lietā Nr.2006-10-03 13.3.punktu*).

[4.8] Ievērojot minēto, tiesa nekonstatēja priekšnoteikumus pieteicējam labvēlīga administratīvā akta izdošanai. Tiesa atzina, ka šādos apstākļos, vērtējot tos kopsakarā (pieteicējs atteicās noslēgt vienošanos par līdzdarbību, nepildīja līdzdarbības pienākumus) lietā pārsūdzētais lēmums ir tiesisks, bet pieteikums ir noraidāms.

[5] Par Administratīvās rajona tiesas 2024.gada 6.jūnija spriedumu pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību.

Apelācijas sūdzībā un tās papildinājumā atkārtoti pieteikumā un tā papildinājumā norādītie argumenti, papildus norādot turpmāko.

[5.1] Tiesa nepareizi novērtēja lietas apstākļus.

[5.2] Pretēji tiesas secinājumiem, pieteicējs arī pirms 2023.gada septembra pastāvīgi aktīvi meklēja sev piemērotu darbu. Tāpat iepriekš 2023.gadā pieteicējs piedalījās algotos pagaidu sabiedriskajos darbos. Turklāt, tā kā pieteicējs ir bezdarbnieks un Nodarbinātības valsts aģentūras rīcībā ir pieteicēja izglītību apliecinošu dokumentu kopijas un CV, šādiem dokumentiem bija jābūt arī dienesta rīcībā.

Tādējādi pieteicējs izrādīja pietiekamu interesi un iniciatīvu sava sociālā stāvokļa uzlabošanai, aktīvi iesaistījās savu problēmu risināšanā, pildot sadarbības pienākumus, aktīvi strādājot pie savu darbaspēju un ienākumu paaugstināšanas.

[5.3] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka pieteicējam nav ienākumu, līdz ar to viņam nav iespējas īrēt citu dzīvesvietu ar platību ne vairāk kā 32 $m^2$ trīs mēnešu laikā. Dienests neinformēja pieteicēju par iespēju cita pabalsta ietvaros piešķirt naudas līdzekļus pirmā un pēdējā mēneša īres segšanai.

Tiesa nav izvērtējusi to, ka neatkarīgi no divistabu dzīvokļa lieluma, īres un komunālo izmaksu apjoma, dienestam tos jākompensē vismaz normatīvajos aktos norādītajā apmērā, proti, vismaz par platību 32 $m^2$, kas attiecīgi konkrētajā gadījumā ir apmēram 2/3 no izmaksām, kas saistītas ar divistabu dzīvokļa ar kopējo platību 48,2 $m^2$ īri.

[5.4] Tiesa pienācīgi nenovērtēja to, ka pieteicējs neatteicās noslēgt vienošanos par līdzdarbību un tā nav noslēgta dienesta vainas dēļ.

[5.5] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka pirms strīdus perioda 2023.gada 27.martā dienests pieņēma lēmumus piešķirt GMI pabalstu, mājokļa pabalstu un pabalstu veselības aprūpei, kas nozīmē, ka pieteicējs arī iepriekš izpildīja visus līdzdarbības pienākumus.

Tāpat lietā jāņem vērā, ka pēc ilgām sarunām ar dzīvokļa /adrese A/, īpašnieku pieteicējam izdevās vienoties ar viņu par jauna īres līguma noslēgšanu par mazāku dzīvojamo telpu (31,96 $m^2$) ar zemāku īres maksu (160 *euro* mēnesī) no 2024.gada 16.jūnija. Neskatoties uz minēto, arī 2024.gadā dienests nepamatoti atsaka pabalstu piešķiršanu.

[5.6] Pretēji tiesas secinājumiem, no 2018.gada līdz šim brīdim dienests sistemātiski diskriminē pieteicēju sociālo pakalpojumu sniegšanā, pastāvīgi liedz pieteicējam sociālo palīdzību un padara to saņemšanu neiespējamu. Dienests apzināti vienošanās iekļauj neiespējamas vai acīmredzami grūti izpildāmas prasības.

[6] Dienests un departaments paskaidrojumos par apelācijas sūdzību norādīja, ka tā ir nepamatota un lūdz to noraidīt, jo Administratīvās rajona tiesas spriedums ir pamatots un pareizs.

Departaments paskaidrojumos papildus norādīja, ka daudzās tiesvedības, kas ierosinātas pēc pieteicēja pieteikumiem par līdzīgu pieteikuma priekšmetu, un tajās izdarītie tiesas secinājumi raksturo pieteicēju kā personu, kura nevēlas saviem spēkiem uzlabot savu sociālo situāciju un nodrošināt sev ienākumus, strādājot algotu darbu, bet vēlas savai iztikai izmantot pašvaldības, t.i., publiskos līdzekļus. Minētais neatbilst Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteiktajai sociālās palīdzības būtībai un mērķim.

**Motīvu daļa**

[7] Pārbaudījusi un novērtējusi lietā esošos pierādījumus to kopsakarā ar pieteicēja apelācijas sūdzības un procesa dalībnieku argumentiem, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja apelācijas sūdzība ir nepamatota un pieteikums ir noraidāms.

[8] Pieteicējs lietā lūdz sociālās palīdzības – GMI pabalsta, mājokļa pabalsta un pabalsta veselības aprūpei – piešķiršanu par laika posmu no 2023.gada 1.septembra līdz 30.novembrim.

Sociālo tiesību jomā, lemjot par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai ir jāvērtē tā tiesību norma, kas bija spēkā brīdī, kad persona ar iesniegumu par šā labuma saņemšanu bija vērsusies iestādē, jo tiesiskās situācijas vēlāka maiņa (tiesību normas grozīšana vai izslēgšana) neietekmē tās tiesības, kuras personai bija brīdī, kad viņa ar iesniegumu par šā labuma saņemšanu vērsās iestādē. Vienlaikus tiesai, izskatot šādu prasījumu, ir arī jāvērtē, vai nav kādi papildu apstākļi, kas minēto var ietekmēt (sal., piemēram, *Senāta 2007.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-430/2007 (A42414505) 21.punkts, 2009.gada 6.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-834/2009 (A42480805) 11.punkts, 2020.gada 23.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-109/2020, ECLI:LV:AT:2020:1223.A420132016.4.S, 9.punkts*).

Tādējādi lietā ir pārbaudāms tas, vai lietas faktiskajos apstākļos izpildījās tiesību normu nosacījumi pieteicēja prasītā sociālā labuma piešķiršanai, kādi bija spēkā laikā, kad pieteicējs vērsās dienestā 2023.gada 1.septembrī.

Lietā nav strīda par to, ka konkrētajā laika posmā pieteicējam bija piešķirts trūcīgas mājsaimniecības statuss.

[9] Apgabaltiesa konstatē, ka 2023.gada 19.septembrī dienests sastādīja vienošanos par klienta līdzdarbības pienākumiem Nr.23-1040 (*lietas 26.lapa*), kas, citstarp, paredzēja pieteicēja pienākumu uzrādīt sociālajam darbiniekam iegūtās izglītības un kvalifikācijas apliecinošus dokumentus, sastādīto CV (dzīves gadījuma aprakstu), kas nepieciešami algota darba meklēšanā (*2.punkts*), noslēgt īres līgumu par mazāku dzīvojamo platību (*11.punkts*).

Pieteicējs minētajiem vienošanās punktiem nepiekrita un vienošanos neparakstīja. 2023.gada 21.septembrī iesniedza dienestā savu vienošanās variantu, kurā nav ietverts 2023.gada 19.septembra vienošanās 2. un 11.punkts (*lietas 28.lapa*).

Tādējādi gan sākotnējā lēmumā, gan pārsūdzētajā lēmumā pareizi secināts, ka pieteicējs apzināti atsakās līdzdarboties savas sociālās situācijas uzlabošanā.

Izvērtējusi pirmās instances tiesas sprieduma pamatojumu kopsakarā ar apelācijas sūdzības un procesa dalībnieku argumentiem, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa ir noskaidrojusi visus būtiskos lietas apstākļus, piemērojusi atbilstošas tiesību normas, kā arī sniegusi faktiskajiem lietas apstākļiem atbilstošu juridisko novērtējumu.

Pirmās instances tiesa pamatoti secināja, ka pieteicējs, atsakoties slēgt 2023.gada 19.septembra vienošanos Nr.23-2040 tādā versijā, kādā to sākotnēji sastādīja dienesta darbinieks, līdz ar to ir atteicies izpildīt likumā noteikto līdzdarbības pienākumu.

Ievērojot norādīto, apgabaltiesa atzīst pirmās instances tiesas sprieduma motivāciju par pareizu un pilnībā pietiekamu un saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, atkārtoti izvērstāku argumentu izklāstu nenorādot.

Izvērtējot pieteicēja apelācijas sūdzības argumentus kopsakarā ar pieteicēja papildu paskaidrojumiem, apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs apelācijas sūdzībā nav norādījis jaunus argumentus, kurus pirmās instances tiesa savā spriedumā jau nebūtu izvērtējusi. Ievērojot minēto, apgabaltiesa atkārtotu izvērtējumu pieteicēja argumentiem, kas jau vērtēti pirmās instances tiesas spriedumā, nesniedz.

Papildus apgabaltiesa norāda turpmāk minēto.

[10] No lietā esošajiem pierādījumiem un Tiesu informācijas sistēmā pieejām ziņām par līdzīgajām tiesvedībām, kurās risināts jautājums par sociālās palīdzības piešķiršanu pieteicējam, apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs ilgstoši nav pildījis dienesta noteiktos līdzdarbības pienākumus, kas bija vērsti uz pieteicēja pelnītspējas un ienākumu palielināšanu, kas turklāt no 2021.gada nav mainījušies – atrast darbu, īrēt dzīvojamās telpas, kuru platība nepārsniedz noteikumos Nr.809 noteikto vienas personas mājsaimniecībai mājokļa pabalsta aprēķināšanai noteikto platību un sadarboties ar dienesta speciālistu nodarbinātības jautājumos.

Līdz ar to pieteicējam, atkārtoti vēršoties dienestā /datums/un lūdzot piešķirt konkrētos pabalstus, bija zināmas tiesību

normās paredzētās prasības sociālās palīdzības saņemšanai un dienesta rīcība līdzīgos gadījumos, kad pieteicējam ilgstoši vienošanās par līdzdarbību tiek ietverti uzdevumi, kas mudinātu viņu atrast algotu darbu un nopelnīt iztikas līdzekļus, lai pats varētu nodrošināt savas pamatvajadzības.

Apgabaltiesa konstatē, ka 2023.gada 19.septembra vienošanās projekts nesatur nesamērīgus un neatbilstošus uzdevumus pieteicējam. Vienošanās saturs atbilst sociālās palīdzības mērķim. Arī Senāts lietā ar līdzīgiem faktiskajiem apstākļiem atzina, ka dienests neizvirza pieteicējam prettiesiskus, neizpildāmus un nepamatotus uzdevumus (sal. Senāta 2022.gada 22.aprīļa lēmuma lietā Nr.SKA-438/2022, ECLI:LV:AT:2022:0422.A420172820.21.L, *1.punkts*).

[11] Apelācijas sūdzībā pieteicējs atkārtoti uzsver, ka dienests vienošanās projektā nepamatoti iekļāva 11.punktu, kas paredzēja noslēgt īres līgumu par mazāku dzīvojamo platību, jo pieteicējam nav ienākumu, lai īrētu mazāku dzīvojamo platību, līdz ar to šis punkts nav izpildāms.

Apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējam konsekventi līdzīgās lietās norādīts, ka izdevumi par pieteicēja īrētā divistabu dzīvokļa 48,2 $m^2$ lietošanu ir salīdzinoši lieli (241 *euro* mēnesī) un neatbilst pieteicēja norādītajiem ienākumiem, līdz ar to pieteicējam jādomā par savu ienākumu lietderīgu sadali, un, ja pieteicējs nevēlas mainīt dzīvokli pret tādu, par kuru izdevumi būtu mazāki, kā arī risināt savu materiālo situāciju, viņam jārēķinās ar savas izvēles ietekmi uz iespējām saņemt sociālo palīdzību no pašvaldības.

Kā to ir uzsvēris Senāts, Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 7.panta 3.punktā tieši noteikts sociālā dienesta klienta pienākums aktīvi darboties, lai palielinātu savu pelnītspēju un ienākumus, bet, slēdzot tādu vienošanos, kādu par vēlamu uzskata pieteicējs, netiktu sekmēts viņa problēmas risinājums un līdz ar to netiktu sasniegts vienošanās mērķis (sal. *S e n ā t a 2023.gada 21.decembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-827/2023,* ECLI:LV:AT:2023:1221.A420237921.14.L, *8.punkts*).

Apgabaltiesa atzīst, ka konkrētā prasība ir pamatota un samērīga.

Par pieteicēja norādi apelācijas sūdzībā, ka dienestam mājokļa pabalsts jāizmaksā vismaz normatīvajos aktos norādītajā apmērā, proti, vismaz par 32 $m^2$ platību no pieteicēja īrētā dzīvokļa 48,2 $m^2$ platības, apgabaltiesa norāda, ka teorētiski šādā veida situāciju varētu risināt (noteikumi Nr.809 10.punkts un 3.pielikuma 1.1.punkts), ja persona, kas vēršas pēc palīdzības pašvaldība, pildītu tai likumā paredzētus pienākumus, it īpaši, līdzdarbības pienākumu. Ja persona, kas lūdz palīdzību, šādai palīdzībai nekvalificējas, atsakoties līdzdarboties ar sociālo dienestu un saviem spēkiem mēģināt risināt savas labklājības situāciju, tad personai šāda sociālā palīdzība nepienākas vispār, neatkarīgi no īrētas telpas platuma.

[12] Pieteicējs apelācijas sūdzībā uzsver, ka, tā kā ilgstoši ir bezdarbnieks, viņš pilda bezdarbnieka pienākumus, tajā skaitā aktīvi meklē darbu. Līdz ar to viņš aktīvi strādā pie savu darbaspēju un ienākumu paaugstināšanas; pieteicēja izglītību apliecinošu dokumentu kopijas un CV dienests varēja iegūt no Nodarbinātības valsts aģentūras.

No pieteicēja paskaidrojumiem, kā arī Tiesu informācijas sistēmā pieejamiem tiesu nolēmumiem līdzīgās lietās apgabaltiesa konstatē, ka, neskatoties uz to, ka pieteicējam ilgstoši ir bezdarbnieka statuss, pieteicēja algota darba meklējumi ilgstoši nav rezultējušies ar darba attiecību nodibināšanu. Turklāt konstatējams, ka atbilstoši vienošanās 2.punktam pieteicējam tika uzdots vienīgi uzrādīt CV, kas apliecinātu, ka pieteicējs to jau ir sagatavojis. Ievērojot to, ka pieteicējs ir bezdarbnieks un, kā pats norāda, CV ir sagatavojis, lai iesniegtu Nodarbinātības valsts aģentūrā, apgabaltiesa nesaskata objektīvus šķēršļus, kādēļ pieteicējs CV ilgstoši nevarēja iesniegt dienestā.

Apgabaltiesa arī nekonstatē, ka minētā vienošanas projektā iekļautā prasība uzskatāma par formālu. Šāda prasība vērsta uz to, lai atgādinātu pieteicējam par pienākumu līdzdarboties savu sociālo problēmu risināšanā, ja viņš ir ieinteresēts sociālās palīdzības piešķiršanā.

[13] Pretēji pieteikuma papildinājumā un apelācijas sūdzības papildinājumā norādītajam, no lietā esošajiem apstākļiem izriet, ka vienošanās par dienesta klienta līdzdarbības pienākumiem nav noslēgta pieteicēja gribas dēļ, nevis dienesta vainas dēļ.

Savukārt, ja persona bez attaisnojoša iemesla nepilda tai ar likumu noteikto līdzdarbības pienākumu, tai attiecīgi ir jārēķinās ar to, ka sociālā palīdzība netiks piešķirta. Senāts vairākkārt atzinis, ka atteikšanās slēgt ar dienestu vienošanos par līdzdarbību vērtējama kā atteikšanās pildīt līdzdarbības pienākumus un tādējādi pati par sevi var būt pamats dienestam atteikt pieteicējam viņa pieprasītos pabalstus (sal. *Senāta 2023.gada 27.septembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-452/2023,* ECLI:LV:AT:2023:0927.A420226821.10.L, *3.punkts, 2023.gada 21.decembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-547/2023,* ECLI:LV:AT:2023:1221.A420293721.15.L, *7.punkts*).

Tādējādi pieteicējam bez objektīviem iemesliem atsakoties noslēgt vienošanos ar dienestu, tādējādi faktiski atsakoties to pildīt, jārēķinās ar to, ka prasītā sociālā palīdzība netiks piešķirta.

[14] Pieteicējs apelācijas sūdzībā norāda, ka pirms strīdus perioda 2023.gada 27.martā dienests pieņēma lēmumus piešķirt pieteicējam GMI pabalstu, mājokļa pabalstu un pabalstu veselības aprūpei, kas nozīmē, ka pieteicējs arī iepriekš izpildīja visus līdzdarbības pienākumus.

Apgabaltiesa konstatē, ka tiesvedībā ir administratīvā lieta Nr.A420184723, kas ierosināta, pamatojoties uz pieteicēja pieteikumu par departamenta 2023.gada 15.jūnija lēmuma Nr.DL-23-392-ap atcelšanu. Ar minēto departamenta lēmumu atcelti dienesta 2023.gada 27.marta lēmumi par vairāku veidu pabalstu piešķiršanu pieteicējam, kā arī atteikts izmaksāt pabalstu. Departaments pārtrauca sociālo pakalpojumu sniegšanu, jo pieteicējs ir atteicies slēgt vienošanos un izpildīt

līdzdarbības pienākumus. Ar Administratīvās apgabaltiesas 2025.gada 18.februāra spriedumu (*ECLI:LV:ADAT:2025:0218.A420184723.11.S*) pieteicēja pieteikums administratīvajā lietā Nr.A420184723 noraidīts.

No norādītā nav konstatējams tas, ka pieteicējs iepriekš bija pildījis līdzdarbības pienākuma saistībā ar dienesta 2023.gada 27.marta lēmumiem un pieteicēja norāde apelācijas sūdzībā par pretējo ir nepamatota.

[15] Apgabaltiesa nekonstatē diskriminācijas un atšķirīgas attieksmes aizlieguma pārkāpumu no dienesta puses. Kā tas izriet no izskatāmās lietas apstākļiem un citām līdzīgām lietām, kurās pieteicējs lūdz sociālo palīdzību, sociālā palīdzība pieteicējam tiek atteikta tieši pieteicēja ilgstošas un konsekventas rīcības, nesadarbojoties ar dienestu, rezultātā.

Tā kā šīs lietas priekšmets nav dienesta lēmums, ar kuru pieteicējam atteikta sociālā palīdzība arī 2024.gadā, šajā lietā nav vērtējami pieteicēja iebildumi apelācijas sūdzībā par apstākļiem saistībā ar mazākas dzīvojamas telpas (31,96 $m^2$) īrēšanu no 2024.gada jūnija.

Turklāt no Tiesu informācijas sistēmā pieejamām ziņām konstatējams, ka tiesvedībā ir administratīvā lieta Nr.A420164324, kas ierosināta pēc pieteicēja pieteikuma par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, citstarp, par sociālo pabalstu piešķiršanu par laika posmu no 2024.gada 1.jūnija līdz 2024.gada 31.augustam.

[16] Pieteicējs ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu ir pilnībā atbrīvots no valsts nodevas samaksas par pieteikuma iesniegšanu tiesā (*lietas 2.lapa*).

Tā kā pieteikums iesniegts par administratīvo aktu sociālās drošības jomā, neskatoties uz to, ka pieteikums ir noraidāms kā nepamatots, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturtajai un piektajai daļai pieteicējam nav uzliekams pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu.

**Rezolutīvā daļa**

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturto daļu, 307., 309.pantu un 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

**nosprieda**

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru viņam tiktu piešķirts garantētā minimālā ienākuma pabalsts, mājokļa pabalsts un pabalsts veselības aprūpei (kompensējamo medikamentu nekompensējamās daļas apmaksai) par laiku no 2023.gada 1.septembra līdz 2023.gada 30.novembrim, izdošanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente K.Krastiņa

Tiesnese I.Juhņeviča-Knoka

Tiesnese S.Kanenberga